

нам здається, насолоджуватися текстом: *Juntó las manos, separando apenas los pulgares* [2;171]. – Він склав долоні, відставаючи **пальюхи** [1;62].

Так само невиправданим, з нашої точки зору, є зловживання латинізмами (скажімо, *гербатюра* на позначення чаю-мате), що, на нашу думку, відволікає читача, а іноді спантеличує, якщо той не знайомий з латиною.

Аналізуючи групу соматем, ми вказували на те, що перекладач звертається до такого методу перекладацьких трансформацій, як конкретизація і уточнення. Цей метод він використовує і при перекладі кінетем. *Babs condescendía a mirar hacia abajo por entre los párpados entornados y veía a Oliveira en el suelo, la espalda apoyada en la pared contra la piel esquimal, fumando y ya perdidamente borracho, con una cara sudamericana resentida y amarga donde la boca sonreía a veces entre pitada y pitada* [2;181-182]. *Бабс поблажливо позирає вниз: бачила на підлозі Олівейру, спертого на ескімоську шкуру на стіні, з сигаретою в зубах і геть п'яного, з його латиноамериканською губою, сповнений досади і гіркоти, усміхнений, після кожного посвистування, рот* [1;70].

Підсумовуючи розглянутий матеріал, можна констатувати, що Анатоль Перепада здійснив вдалий переклад, залишившись вірним оригіналу Кортасара і зберігши своєрідний стиль цього автора, використовуючи одночасно багатство засобів рідної мови, однак зловживаючи діалектизмами та латинізмами. Серед перекладацьких трансформацій найбільш уживаним став прийом конкретизації.

1. *Бохун Н.В.* Лексика портретних описів в художніх текстах іспанських письменників//Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004 – С. 10-14. 2. *Коптілов Віктор.* Теорія і практика перекладу: навч. посіб. – К.: Юніверс, 2002. – 280 с. 3. *Стріха Максим.* Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. – К.: Факт-Наш час, 2006. – 344 с. 4. *Чередниченко О.І.* Про мову і переклад. – К.: Либідь, 2007. – 248 с. 5. <http://www.slovyk.net/> – тлумачний словник української мови в мережі

Джерела ілюстративного матеріалу

1. *Кортасар Х.* Гра в класи: Роман: Пер. з ісп. А. Перепаді; Передмова Ю.Покальчука; Коментарі А.Ю. Хорошевського. – Харків: Фоліо, 2008. – 539 с. 2. *Cortázar, Julio.* Rayuela. – Edición de Andrés Amorós//Anzos S.L. – 2005. – 754 p.

Лазутіна М.М., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ СУЧАСНОЇ ІСПАНОМОВНОЇ ПОЕЗІЇ

У статті досліджено сучасний стан перекладу іспаномовної поезії ХХ століття з іспанської мови на українську та шляхи його розвитку в майбутньому. Охарактеризова-

но граматичні та лексичні трансформації, які проілюстровано прикладами. Розглянуто та проаналізовано періоджерела у порівнянні з їх перекладами.

Ключові слова: художній переклад, поезія, іспаномовна поезія, Іспанія, Латинська Америка, трансформація.

В статье исследуется современное состояние перевода испаноязычной поэзии XX столетия с испанского языка на украинский и пути его развития в будущем. Охарактеризованы грамматические и лексические трансформации, проиллюстрированные примерами. Также были рассмотрены и проанализированы первоисточники в сравнении с их переводами.

Ключевые слова: художественный перевод, поэзия, испаноязычная поэзия, Испания, Латинская Америка, трансформация.

The article describes the contemporary state of translation of Hispanic poetry of the XXth century from Spanish into Ukrainian and discusses its development in the future. Grammatical and Lexical transformations were investigated, illustrated by examples. Some sources were analyzed and compared with their translations.

Key words: translation of works of art, poetry, Hispanic poetry, Spain, Latin America, transformation.

Переважна частина зроблених в Україні перекладів з іспанської мови на українську опублікована в періодиці. Журнал “Всесвіт” протягом десятиріч є провідним українським виданням, де друкуються переклади світової літератури: класики, відомі і менш відомі автори з десятків національних літератур. Журнал, фактично, сформував українську перекладацьку школу.

Щодо представленості в Україні питомої іспанської літератури, то лише на сторінках журналу «Всесвіт» у 1925-2000 рр. з’явилося у перекладах 136 творів (бралися до уваги тільки твори Іспанії, а не Латинської Америки). Серед них – 13 творів, що представляють каталонську літературу в загальній системі іспанської (кастильської). За цей час було перекладено твори 84 авторів. Переважна більшість перекладених авторів представляють період від кінця XIX – початку XX століття донині.

Звичайно, багато зроблено щодо перекладів вічної класики (Сервантес або Лопе де Вега), але все ж таки перекладацький інтерес було спрямовано на переклад текстів, що переважно належали до модерністських пошуків іспанської літератури. Щодо перекладачів, які зробили іспанську літературу можливою в Україні, то це, передовсім, Маргарита Жердинівська, Ігор Качуровський, Сергій Борщевський, Олександр Буценко, Микола Сингаївський, Григорій Латник, Михайло Москаленко, Микола Мещеряк, Леонід Первомайський, Григорій Чубай, Лев Олевський, Йосип Дінкевич, Олег Микитенко, Оксана Пахльовська, Дмитро Павличко, Рафаель Естрела, Дмитро Олександренко, Олександр Завгородній, Женев’єва Конєва, Анатоль Перепада.

Проблема перекладів іспанських творів за нинішніх умов – це передусім проблема нестачі чіткої, налагодженої системи купівлі авторського права на переклад і видання твору в Україні. Немає чіткої системи співпраці з культурними осередками в Іспанії, зокрема – з Міністерством культури. Без налагодженої співпраці важко говорити про те, що

відбудуться суттєві зрушення в цьому питанні, хоча навіть зараз можна сказати, що переклади іспанської літератури, принаймні в журналі «Всесвіт», належать до пріоритетних. Головне сьогодні – знайти нові форми співпраці та комунікації між Україною та Іспанією. Одна з форм розв’язання цієї проблеми – створення центру перекладачів іспанської літератури спільно з посольством Іспанії в Україні, який би забезпечував організацію та підтримку перекладів, наукову роботу з вивчення іспанської літератури.

Методика перекладу іспаномовної поезії ще не досить досліджена, за браком наукових статей та досліджень на цю тему. Через нерозвиненість школи поетичного перекладу в Україні, перекладачі іспанської поезії в нашій країні – це переважно ентузіасти, які перекладають ті поезії, які їм особисто подобаються, не очікуючи високої оплати своєї праці.

Переклади сучасної іспаномовної поезії на українську мову досить спорадичні. Звичай, це окремі поезії з тієї чи іншої збірки певного поета. Наприклад, не так давно відомий перекладач Дмитро Дроздовський переклав деякі поезії зі збірки чилійської поетеси Сесілії Пальми, вірші якої використовувалися під час дослідження.

З огляду на вищесказане, доцільним є розгляд художнього перекладу та аналіз першоджерел у порівнянні з їх перекладеними творами. Аналізу перекладу має передувати усвідомлення першотвору в його зв’язках з суспільним життям тієї епохи та країни, які його породили, визначення місця, яке оригінал посідає у творчості його автора, та його ролі у розвитку літератури.

Ми розглянули поняття «трансформація», види трансформацій, такі як граматичні та лексичні, надали їм характеристики, визначили і розглянули причини, які викликають ці трансформації під час перекладу. Також ілюстрували ці трансформації прикладами.

Відповідно до визначення Л.С. Бархударова, термін “перекладацькі трансформації” визначається як міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності перекладу»).

Неможливість встановити у всіх випадках однозначні відносини між різномовними одиницями досить часто призводить до того, що в процесі перекладу стає необхідним, тим чи іншим чином трансформувати вихідну одиницю тексту з єдиною метою – зберегти в перекладі специфіку значення, яке вона виражає, і тим самим отримати в мові перекладу її повноцінний відповідник.

Існують різні точки зору з приводу розділення трансформацій на види, але погляди більшості авторів сходяться в тому, що основні види трансформацій – це граматичні та лексичні, хоча на практиці набагато частіше перекладач стикається зі змішаними трансформаціями.

Переклад поетичних текстів має свою специфіку. Поезія містить типові для мови оригіналу конструкції, що піддаються значним трансформаціям при передачі змісту засобами мови перекладу.

Переклад поезії залежить також від цілей, які намітив сам перекладач: відтворення ритму, фонетичного звучання, ритму чи загального смислу вірша. Часто відтворення всіх пунктів неможливе, і доводиться чимось поступатися. Існує думка, що перекладач має сприймати цілісність тексту оригіналу та забезпечувати її відтворення у мові перекладу.

Найбільш поширеними трансформаціями під час перекладу поезії є **заміни** (граматичні та лексичні):

До **граматичних** трансформацій відносять:

1. Заміни форм слова (заміни однини та множини у іменників, часу дієслів)

– “La luz que purifica los ojos del que llega...”

“І світло, що очищує твій зір...” (Javier Canaves. Sur)

Іменник множини “ojos” замінюється на іменник однини “зір”.

– “Atraviesas la zona

a tientas el intento

de buscarme”.

“Ти перетнув цю зону,

хотів знайти

мене”. (Cecilia Palma.Norte-Sur)

– “Es para mí: suspira, ríe y reza”.

“Де спокій, і молитва, й сміху дзвін”. (Ruben Darío)

Це один приклад стосується зміни часу дієслова, де дієслово “atraviesas” вживається в теперішньому часі, натомість перекладач відтворив його минулим – “перетнув”.

2. Заміни частин мови

Цей тип заміни є досить поширеним. Заміни частин мови можуть бути досить різноманітними, як наприклад, заміна дієслова іменником та навпаки.

– “La luz fundamenta al aire”.

“Світло – основа повітря”, (Jaime Siles. Luz)

Тут дієслово “fundamenta” відтворено іменником “основа”.

– “Para qué tanto camino

si inevitables regresamos?”

“Навіщо нам даровано шляхи,

як повернутись все одно не можна?” (Cecilia Palma.Duda metódica)

Прикметник “inevitables” відтворюється предикативним словом “не можна”.

Причиною, яка викликає лексичні трансформації може бути різниця в обсязі значень слова або різниця в сполучуваності, яка є відмінною для кожної конкретної мови.

До трансформацій, що відбуваються на рівні **лексики** відносимо такі прийоми:

1. Конкретизація

Конкретизація – це заміна слова чи словосполучення іноземної мови з більш широким значенням словом чи словосполученням мови перекладу з більш вузьким значенням, що може бути зумовлена розбіжностями у мовних системах або контекстом.

В поетичному перекладі використовуються досить часто. Це зумовлено по-перше, різницею обсягу значень певних концептів у різних культурах, по-друге, особливістю форми віршованих творів.

– “Que en sus columnas sostiene

Sonido sólo, su son”.

“Який в собі зберігає

Самотній звук, його дзвін”. (Jaime Siles. Luz)

Іменник “son” в іспанській мові означає звук, натомість в перекладі вжито слово “дзвін”, що певним чином конкретизує ситуацію.

– “Te doy mi amor, montaña mexicana...”

“Я люблю тебе, Мексики вершино...” (Gabriela Mistral. El Ixtlazihuatl)

У перекладі слово “montaña” конкретизується до “вершино”, тобто значення слова звужується.

2. Генералізація

Генералізація – це явище, зворотне від конкретизації, коли одиниця ВМ, що має вужче значення, замінюється одиницею МП з ширшим значенням, але більш зрозумілим для читача перекладу. Слід зауважити, що оскільки застосування генералізації може призвести до певної втрати інформації, використовувати її слід обережно, у тих випадках, коли вживання у перекладі словникового відповідника може призвести до порушення граматичних або стилістичних норм мови перекладу.

– “y entre todos los hombres en los huesos

de tus costillas las hincaron”.

“Проста рука робітника

Їх до плечей твоїх приторочила” (Leon Felipe. Perceptiva poética)

Тут спостерігаємо розширення значення слова “hincaron” – прибивати, до більш загального – “приторочити”.

3. Прийом лексичного додавання

Введення додаткових слів обумовлюється низкою причин: відмінностями в структурі речення і тим, що більш стислі іспанські речення вимагають в українській мові більш розгорнутого вираження думки. Відсутність відповідного слова чи відповідного лексико-семантичного варіанту даного слова теж є причиною введення додаткових слів при перекладі.

– “Y si después queda algo todavía,
eso será la poesía”.

“І якщо врешті-решт щось залишиться в ній,

Це поезія буде жива” (Leon Felipe. Perceptiva poética)

У перекладі до слова “poesía” додано ще два слова, які відсутні в оригіналі. Це додавання, на нашу думку, було необов’язковим, але перекладач здійснив його, по-перше, задля досягнення рими, по-друге задля акцентування уваги на важливості сказаного.

4. Антонімічний переклад

Антонімічний переклад – це один з видів перекладацьких трансформацій, що передбачає комплексну лексико-граматичну заміну, суть якої полягає у відтворенні стверджувальної конструкції заперечною, і навпаки, заперечної стверджувальною. Така трансформація супроводжується заміною одного із слів речення ВМ на його антонім в МП. Антонімічний переклад нерідко буває якщо не єдиним, то найбільш зручним прийомом передачі смислового та стилістичного значення багатьох виразів.

– “No consigo separarte de mi tacto o

de su sombra que

se niega a abandonar este circo de
carne y silencio”.

“Не бажаю ділити тебе

я від такту свого, і від тіла твого,

і від тіні, що так угризається

в м’ясо і тишу” (Cecilia Palma. Despedida)

В цьому прикладі було застосовано антонімічний переклад словосполучення “se niega a abandonar”, що в українському варіанті було передано як “угризається”.

Загалом було проаналізовано близько 50-ти поезій сучасної іспаномовної літератури та їх переклади. На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. При перекладі поезії можливість прямих відповідників є мінімальною, на відміну від технічного чи наукового тексту.

2. Загалом трансформації (граматичні та лексичні) відбуваються відповідно до правил мови перекладу. Їх необхідність зумовлена різною сполучуваністю мовних одиниць та контекстом.

3. Складність аналізу віршів (а саме їх перекладів) полягала у тому, що дуже часто перекладач занадто далеко відходить від тексту оригіналу і тому не можна прослідкувати здійснені трансформації.

4. Можна з певністю сказати, що переклад віршових творів – найскладніша галузь перекладознавства, яка покладає на перекладача величезну відповідальність, оскільки саме від нього залежить сприйняття поезії читачами.

Результати дослідження можуть бути використані в курсі художнього перекладу з іспанської на українську мову. Положення і висновки статті можуть бути корисними на практичних заняттях з перекладу.

1. *Бархударов Л. С.* Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода – М., 1975. – 240 с. 2. *Виноградов В. С.* Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). – М.: Изд. института общего среднего образования, 1978. – 224 с. 3. *Казакова Т. А.* Теория перевода (лингвистические аспекты) – М., 1989. – 290 с. 4. *Латышев Л. К.* Курс перевода. – М.: Высш. школа, 1996. – 250 с. 5. *Мастерство перевода.* Под ред. Чуковского К. И. – М., 1964-1965. – 380 с. 6. *Науменко, А.* Испанская поэзия 1920-36гг. в украинских и русских переводах. Исторический очерк. – <http://bibl.kma.mk.ua/pdf/novitfilolog/12/104.pdf> 7. *Ясний В.* Сьогоднішній день іспанської поезії. // Всесвіт. – К., 1961. – №3. – с. 8. <http://litakcent.com/2009/02/10/suchasna-ispanska-poezija-cherez-antolohichnyj-pidhid.html> 9. *Антологія зарубіжної поезії другої половини XIX – XX сторіччя.* Укладач Наливайко Д.С. – К.: Навч. книга, 2002. – 185 с. 10. *Дроздовський Д.* Сесілія Пальма. Тихий бар. // Всесвіт. – К., 2007. – № 11-12. 11. <http://www.ukrlib.com> 12. <http://amediavoz.com/>

Ласінська Т.А., викл.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПЕРЕКЛАД АРХАЇЗОВАНОЇ ГРУПИ ДІЄСЛІВ

У статті ми дослідили особливості перекладу англійських архаїчних дієслів українською мовою. Розглядаються найбільш вдалі лексичні трансформації, що трапляються в українських перекладах. Запропоновано шкалу оцінки перекладу архаїчних дієслів, яка враховує передачу їх основних функцій.